

זכרון עולם

האשה החשובה ודפנת צדקה וחסד

מרת ורדה שניצר

ע"ה

ב"ר מאיר ז"ל

תנצב"ה

מאורות הדף היומי

עלון שבועי ללומדי "הדף היומי"

זכרון עולם

איש חי רב פעלים רודף צדקה וחסד

משה שניצר

ז"ל

ב"ר מנחם מנדל ז"ל

תנצב"ה

בית המדרש דחסידי סוכטשוב

כולל דחסידי סוכטשוב

כולל "סנה משה"

ע"ש הר"ח ר' משה יצחק זיסר ז"ל

בית מדרש

למגידי שיעור "דף היומי"

חום סוכר 3 ת.ד. 471 ב"ב טל. 03-5775333

יום"ל ע"י ביהמ"ד למגידי שיעור "דף היומי" בראשות הגר"ד קובלסקי שליט"א וע"י קרן ברכה ומוטי זיסר

בס"ד, ז' אדר ב' תשע"ד

מסכת סוכה ל"ד - מ' ♦ מעשר שני ה', ב' - ה', ז'

גליון מס' 772

השבוע בגליון

♦ "אתרוג מורכב" - ממה ולמה?

♦ האבקה אתרוגים מעצי לימון

♦ אתרוג ששהה תחת המיטה, כשר למצוה?

♦ רק אתרוג מצווה שמור

♦ מפני הסכנה

♦ אתרוג שרוסס בחומר חיתוי

♦ חציצה בלולב, סוכה ושופר

♦ מה נויים של קשרי הלולב?

דבר העורך

שתי כוסות יין

סיפור מרתק שמענו מפיו של הרב א. י. פ. שליט"א המתגורר בירושלים עיר הקודש.

היה זה לפני כשמונה עשרה שנים. הרב פ. נחת בעיר באקו, בירת אזרבייג'אן הגובלת עם אירן ותורכיה. באותה תקופה התנהלה מלחמת חורמה בין אזרבייג'אן לארמניה.

הרב פ. הוא יהודי המקפיד על קלה כבחמורה, ולוקח עמו לכל נסיעותיו את כל צרכי המצוות שאליהם נזקק יהודי שומר תורה ומצוות. הוא לא סומך על כשרות המוצרים המיוצרים במקומות הנדחים אליהם הוא מגיע. בנוסף לדברי המאכל שמכינה לו רעייתו למשך ימות השבוע, היא מכינה גם ערכה לשבת קודש, הכוללת שני נרות, חבילת מצות ללחם משנה, קופסת שימורי דגים, ובקבוק המכיל יין משובח לקידוש ולהבדלה. את היין הם מקפידים להכניס בבקבוק פלסטיק ולא בבקבוק זכוכית, כדי למנוע את שבירתו בטלטולי הדרכים.

הסממן היחיד שזיהה את בית המלון שבבאקו עם שאר בתי המלון שבעולם, היה המזגן הרועש שמשתדל מידי פעם לפלוט משב רוח צונן. על מקרר, פקס או מכשיר לשתייה קרה, איש לא חשב.

מתורגל ומיומן שלף הרב פ. את תכולת מזוודתו והניחה על השולחן, אך כאשר שלף את בקבוק היין מאמתחתו, הופתע לראות בידיו בקבוק העשוי מזכוכית שבירה ועדינה, כשבתוכו היין לקידוש ולהבדלה. בזיהור רבה הוא העמיד את היין בסמוך למזגן. החום באזרבייג'אן טיפס והגיע לארבעים ושלוש מעלות והאפשרות היחידה שנותנה בפניו לצנן את היין, הייתה להניחו בפתח המזגן.

כשנתיים לפני רדת שבת המלכה על אזרבייג'אן, יגש הרב פ. אל בקבוק היין היקר שלו כדי לפתוח את הפקק בטרם כניסת השבת, ו...הבקבוק חמק עבר

דף לד/ב וחסר כל שהוא - פסול

"אתרוג מורכב" - ממה ולמה?

כמעט על כל קופסאות האתרוגים יימצא כתוב כי האתרוג נלקט מפרדס אתרוגים שעציו ניטעו מזרעי אתרוגים שהוחזקו מימים ימימה כאתרוגים כשרים ובלתי מורכבים. על המסתתר מאחורי משפט תמים זה, במאמר שלפנינו.

הרכבת ענף לימון בעץ אתרוג: עצי האתרוג חלשים ואינם מאריכים ימים. לפיכך יש מגדלי אתרוגים המרכיבים בעצי האתרוג יחור, ענף, מעצי הדר אחרים. פעולה זו נועדה לחזק את עץ האתרוג ולהשביח את פירותיו, ויש לציין כי האתרוגים המורכבים אף יפים הם יותר מחבריהם שאינם כאלו.

הפוסקים דנו אם הרכבה זו אסורה משום "כלאים", לפי שבמאפיינים אחדים הם דומים זה לזה ושמא אין בדבר איסור (עיי' שו"ת שבות יעקב ח"א סימן ל"ו ובחזון איש כלאים סימן ג' ס"ק ז', שנסתפקו בדיון זה). במאמרנו זה איננו מתייחסים לדיון זה, אלא לשאלה אם אתרוג מורכב כשר למצוות ארבעת המינים, גם אם נניח שאין בו איסור כלאים.

זה ארבע מאות שנים ומעלה עוסקים גדולי הדורות בשאלת האתרוגים המורכבים, ועשרות תשובות הקדישו גדולי ישראל לנושא זה, הראשונים שבהם הם, הרמ"א, המהר"ם אלשיך, המבי"ט, ר"ב אשכנזי ועוד.

העולה מדברי כל גדולי הפוסקים, כי אתרוג מורכב - פסול.

מדוע?

אתרוג מורכב אינו "אתרוג": נימוקים וטעמים אחדים יש לדבר, והטעם העיקרי שננקט להלכה הוא, כי אתרוג מורכב "אינו נקרא אתרוג כלל". כלומר, פרי שמעורבים בו אתרוג ופרי נוסף, אינו "פרי עץ הדר" שאמרה תורתנו הקדושה. פשוט וברור (תשובות הרמ"א, סימן קי"ז ומגן אברהם, סימן תרמ"ח ס"ק כ"ז, ובמשנה ברורה, שם, ס"ק ס"ה).

מעתה, מדגישים הפוסקים, אתרוג מורכב פסול מפני שקיבלנו מאבותינו מדורי דורות, כי פרי האתרוג לבדו, ללא תרכובות, הוא "פרי עץ הדר". הוא ולא אחר. זאת, ועוד: אף על פי שמדיני איסור כלאים מותר להרכיב יחור של עץ מורכב, על עץ אתרוג - פירותיו אינם כשרים לקיום המצווה, לפי שאינם "פרי עץ הדר" (חזון איש, שם).

נר ה' נשמת אדם

לעילוי נשמת

מרת **מלה (מחלה) זיסר** ע"ה בת ר' יוסף ז"ל

נלב"ע י' באדר תשס"א **תנצב"ה**

הונצחה ע"י המשפחה שיחיו

נר ה' נשמת אדם

לעילוי נשמת

הר"ר **יצחק (זינדל) זוהר** ז"ל

ב"ר אהרן ז"ל

נלב"ע ט' באדר ב' תשס"ח

תנצב"ה

הונצח ע"י בניו **אהרן ושלמה זוהר** שיחיו

נר ה' נשמת אדם

לעילוי נשמת

הר"ר **שמואל זיינביל פרושינובסקי** ז"ל

ב"ר דוד ז"ל נלב"ע ח' באדר תשמ"ב

וזוגתו מרת **חיה ציפורה** ע"ה

ב"ר יצחק ז"ל נלב"ע ל' באדר א' תשכ"ה

תנצב"ה

הונצחו ע"י משפ' פרי - ניו ג'רסי

אין לסמוך על הסימנים: אמנם אפשר להבדיל בין אתרוג מורכב לאתרוג טהור על ידי סימנים אחדים שכתבו הפוסקים (ראה משנה ברורה שם), אך המשנה ברורה כותב, כי הכרעת החתם סופר היא, שאין לסמוך על הסימנים להקל ולבחור על פיהם אתרוג בלתי מורכב, אלא על פי סימנים אלה אפשר רק לפסול אתרוג המתגלה כמורכב על פיהם. יש, איפוא, ליטול אך ורק אתרוגים מפרסם שמוחזק כמי שעציו אינם מורכבים (וע"ש בשער הציון ס"ק ע"ד, למה מועילים הסימנים).

בדיקת מעבדה: עם התפתחות הטכנולוגיה והמכשור המשוכלל, אפשר לבדוק עצמים ביסודיות, לבדוד את מרכיביהם ולזהות כל חלק שבהם. מדוע, איפוא, אין משתמשים באפשרות זו כדי לבדוק את האתרוגים ולסמוך על תוצאות הבדיקה, אם יתברר, כי אין באתרוג מרכיבי לימון? הגר"מ שטרן שליט"א בדק נושא זה, ולאחר שבירר אצל מומחים העלה בידי ממצא מעניין ביותר (כשרות ארבעת המינים, עמוד קפ"א), כי בכל אתרוג אפשר למצוא מרכיבים של לימון, וממילא אין תועלת בבדיקה זו.

מה פשר הדבר?

האבקת אתרוגים מעצי לימון: מתברר כי בפרחי עץ הלימון קיימת אבקה. הדבורים המוצצות מצוף פרחי הלימון, מעבירות ברגליהן אבקה מפרח לפרח ומעץ לעץ, וישנם בעלי פרסני אתרוגים המשלמים לבעלי כוורות שיניחו את כוורותיהם בסמוך לפרסני האתרוגים, כדי שהדבורים תעברנה אבקה מעצי לימון סמוכים לעץ האתרוג. לעיתים גורם הדבר לכך שזרעי הלימון מתפתחים על עץ האתרוג, והפרי הצומח על העץ אינו שווה בתכונותיו לאתרוג רגיל. לפיכך, בדיקת אתרוגים במעבדה לא תעלה בידינו מאומה, כי גם אם ימצא שמעורבים בו מרכיבי לימון - אין בכך כדי לפסלו.

ללא ספק מתעוררת התמיהה בליבו של הקורא, האם האבקה עצי האתרוג באבקה עצי לימון אינה מצמיחה אתרוגים מורכבים? ובכן, הגרש"ז אויערבאך זצ"ל (הובא בכשרות ארבעת המינים, עמוד קפ"ב), הורה כי אתרוג זה אינו נחשב מורכב, והאיל וכל דבר שאינו יכול להצמיח פרי מכח עצמו אינו נחשב להרכבה, וההאבקה הרי אינה מצמיחה מאום, כי אם תורמת מתכונותיה להשבת האתרוג.

מן הדברים הללו עולה מסקנה מעניינת, כי לו היה הדבר אפשרי, היה מותר להזריק לעץ אתרוג תרכובת הורמונלית בעלת תכונות הלימון, ובלבד שחומר זה משביח את העץ או את הפירות ואין בו כדי להצמיח פירות בעצמו [ואינו משנה את מהות הפרי - ראה חזון איש שם, ב' ט"ו]. אולם אין להזריק לעץ חומר הגורם לו להצמיח ענף מסוג העץ של החומר המוזרק, שפעולה זו כבר נחשבת "הרכבה" והאתרוג יהא "מורכב" (עיין חזון איש כלאים שם ובדיני כלאים אות ל"ג, אולם, עיין מעדני ארץ, כלאים עמוד ע"ה).

דף לה/א לפי שאין בה היתר אכילה

אתרוג ששה תחת המיטה, כשר למצוה?

מעשה באדם שרכש אתרוג יקר ערך, ועקב נסיון מר שהצטבר בשנים שחלפו ידע כי עליו לשמור מכל משמר מפני ידיהם החטטניות של זאטוטי הנמרצים. לבסוף החליט להחביאו בארגז המצעים שתחת מיטתו. גם אם בחושיהם החדים יאתרו את המקום, אין בכחם להרים את מטתו הכבדה. בערב חג הסוכות שב ושינן מיודעו את הלכות ארבעת המינים, ובהגיעו לדברי סוגיינתו שנפסקו להלכה (שולחן ערוך או"ח סימן תרמ"ט סעיף ה'), כי אתרוג שאינו ראוי לאכילה אינו כשר לקיום מצוות ארבעת המינים, נבעת ונחרד, שהרי הלכה ידועה היא, כי מאכלים ומשקים ששהו תחת המיטה שורה עליהם רוח רעה והם מסוכנים לאכילה (שולחן ערוך, יו"ד סימן קט"ז, סעיף ה').

האמנם אתרוג זה אינו ראוי לקיום המצווה?

יש מן הפוסקים שנקטו כי מאכל הנאסר מחמת סכנה, אינו מוגדר כ"אינו ראוי לאכילה", מפני שהאכילה עצמה אינה אסורה מן התורה (מרחשת ח"א סימן כ'), וע"ש שהביא ראיות לדבר. אולם, האחרונים לא קיבלו סברה זו בלא עוררים. ואכן, היו מן הפוסקים שצידדו, כי הואיל ואתרוג זה אינו עומד לאכילה, אין הוא ראוי לקיום המצווה (שו"ת בנין עולם או"ח סימן ל"ג). אמנם, הוא מסיק, כי אם אין בידו אתרוג אחר, יטול אתרוג זה, אך לא הכריע אם יברך עליו.

רבינו הגאון רבי יצחק אלחנן ספקטור זצ"ל (שו"ת עין יצחק או"ח סימן כ"ד) כותב, כי נשאל בנושא זה מפי רבנים אחדים, ולפיכך ערך תשובה מפורטת בנידון, כלהלן.

לכאורה אפשר להביא ראיה מרש"י ומתוספות, כי אין כל מניעה לקיים מצוות ארבעת המינים באתרוג זה. במשנה להלן (מח/ב) נאמר כי יין ומים מגולים, פסולים לניסוך על המזבח. רש"י מפרש, כי פסול זה נעוץ בחשש שנחש הטיל את ארסו במשקים המגולים, ונמצא שבכלי שבו מנסכים יש ארס המפחית משיעור המשקה הדרוש לניסוך על גבי המזבח. ואילו בעלי התוספות מפרשים, כי משקה שכזה אינו ראוי ומכובד למזבח, כנאמר (מלאכי א/ח): "הקריבהו נא לפחתך", שאין דרך להקריב חפץ שיש בו חסרון.

מבין אצבעותיו כשהוא עושה את דרכו הישר אל רצפת החדר, ומתנפץ לרסיסים בקול רעש גדול. לרע אחד הייתי אובד עצות מספר הרב פ. וצער רב אפפי על כך שלא אוכל לקיים מצוות קידוש על היין. אך לפתע נזכרתי כי לפני כשעה, בדרכי לבית המלון, ראיתי באחת מסמטאות העיר רוכל מוסלמי מחזיק בידו ארגז ענבים שהגיעו מאירן, ובידועי שתושבי המקום לא ימהרו לקנות מוצרים יקרים כענבים, אמר לי לבי שהקב"ה הקדים רפואה למכה. השעון הורה שנתורה כשעה וחצי לפני שבת המלכה, אך לא זכרתי את מיקומו המדויק של הרוכל בסמטאות העיר. למרות זאת מיהרתי העירה כשבלי אני נושא תפילה, שהקב"ה ימציא לי את אותו ארגז ענבים נכסף. ואכן, כעבור רבע שעה של שוטטות בסמטאות העיר, מצאתי את אותו מוסלמי וארגזו חצי מלא.

סיכמתי איתו על המחיר, ובעודי שוקל לידו את מספר הדולרים שבהם נקב, שמעתי קבוצת צעירים מתלחשת מאחורי גבי כשמדי פעם עולים גיחוכים קלים מתוך הקבוצה, ואחת מבנות הקבוצה צעקה לעברי את המילה "שלום". חשבתי שמדובר במוסלמים המעוניינים לעורר מהומה קטנה, וכיהודי בעל חזות יהודית בולטת החבוש במגבעת, זקן לפאות, השתדלתי לסיים את העסקה ולהסתלק מן המקום במהירות האפשרית.

אלא, שאותה בת אשר צעקה, לא הרפתה וקראה שוב "שלום שלום". הסתובבתי בדריכות ובזהירות לעבר הקבוצה ושאלתי לרצונם, ולתדהמתי אמרה הנערה: "**אני יהודיה מישראל**". כששאלתי למעשיה כאן, ענתה: "לפני שנתיים עליתי עם הורי ממדינה זו לישראל, והחלטתי לחזור לכאן כדי להנשא עם אחד משכני המוסלמים ולצורך כך חזרתי לבדי הנה", והצביעה על המוסלמי אשר איתו. "נחרדתי" מספר הרב פ. "לשמוע שלפני יהודיה העומדת להתבולל ר"ל, והחלטתי להסתכן ולומר לה את שם המלון בו אני שוהה וביקשתי ממנה להגיע למלון בשבת אחר הצהריים לשיחה. **מיהרתי** להסתלק מן המקום. בהגיעי אל המלון, סחטתי את הענבים לתוך קערה נקיה וכעבור מחצית השעה היו בידי כמות מיץ ענבים המספיקה לשתי כוסות קידוש ולהבדלה".

בליל שבת אחז הרב פ. בידו את כוס הקידוש, ובירך בחדווה ובהתרגשות "כי בנו בחרת ואותנו קדשתי מכל העמים", ואכל בשמחה את לחמו. **שבת** בצהריים. על דלת החדר התדפק שומר המלון, כשבפיו הודעה: "ממתנים לך למטה". בברית המועצות, הוא מסביר, נותרו בתקופה ההיא נהלים רבים מתקופת השלטון הקומוניסטי, אחד מהם קבע שאורחים מחוץ למלון אינם רשאים להכנס אליו.

יודתי אל הכניסה, ולהפתעתי ראיתי את אותה בת ישראל תועה. ראיתי לפני מצוות הצלת נפשות ובלבי נשאתי תפילה אל הקב"ה שיתן בפני את המילים הנכונות להשיב בת ישראל אל חיק עמה. **התחלתי** מא' ב' של העם היהודי, מאברהם אבינו והנסיגות הרבים בהם עמד, ועד מעמד הר סיני וקבלת התורה על ידי משה רבינו. לאחר מכן עברתי להרצות בפניה על השכר והעונש המצפים לכל יהודי בבוא יומו, כאשר יצטרך ליתן דין וחשבון על מעשיו. השיחה הסתיימה כעבור ארבע שעות, והנערה ביקשה את כרטיס הביקור שלי כדי שתוכל ליצור איתי קשר בבוא היום. אולם, הסברתי לנערה, שאחת המלאכות האסורות בשבת, היא טלפול מרשות לרשות, ואי אפשר שתצא פעולה חיובית על ידי פעולת איסור.

הנערה הסבירה שברשותה תיק ואירנק שאותם היא מטלטלת ממילא, ופיסת הנניר הזו לא תוסיף ולא תגרע, אך אני לא הסכמתי לגרום לה תוספת איסור תורה, וחזרתי ושנית כי ממעשה של איסור לא ייצא לעולם דבר טוב.

כאמור, בתקופה בה התרחש המעשה, היתה אזרבייג'אן שרויה במלחמה עזה עם ארמניה, ובכל ערב, החל מהשעה שבע, היה עוצר מוחלט שוור בכל העיר, אין יוצא ואין בא. לעצמו, הצליח הרב פ. לארגן כרטיס מעבר מיוחד שניתן לתיירים ואיתו אפשר היה לצאת לרחובות העיר גם בשעות העוצר.

הרב פ. ממשיך ומספר כי מאחר ובמוצאי שבת

הוא היה אמור לצאת את המדינה, הוא סיכם עם הנערה שיניח את כרטיס הביקור שלו במוצאי שבת תחת אבן בפתח המלון, והיא תגיע ביום ראשון בבוקר ותקח את כרטיס הביקור.

חלפו עברו להם ששה חדשים וביתו של הרב פ. צילצל הטלפון. "שלום, אני שוב בישראל, מדברת נ..." היתה זו אותה נערה שעמדה להנשא למוסלמי. מסתבר, שיהודי נשאר יהודי. גם נערה זו שמעולם לא נתוודעה אל מקורות היהדות ושמן לחלוות יהודית לא קרב אליה מעולם, די היה לה בשיחה בת ארבע שעות כדי לשנות את מהלך חייה מן הקצה אל הקצה. שבוע ימים התחבטה הנערה ונפשה לא ידעה מנוח ובסוף אותו שבוע נטשה את אזרבייג'אן ואת משפחת המוסלמי אליו עמדה להנשא וחזרה לארץ הקודש!

היא חזרה כדי להשאיר. היא חזרה כדי לשוב לכור מחצבתה. היא חזרה כדי להיות בת נאמנת לעם ישראל, לאותו עם שעמד בשעתו על הר סיני וקרא "נעשה ונשמע". היא חזרה!

עם הזמן המשיכה הנערה להתחזק בדרך ישראל סבא, וכעבור שלש שנים שוב זכה הרב פ. לברך בהתרגשות ברכת "בורא פרי הגפן" על כוס יין, הפעם תחת חופתה של אותה נערה שנישאה כדת משה וישראל לאברהם יקר השוקד על תלמודו.

המעוניין לזכות את הרבים בסיפור מעניין, או בעובדה מרתקת שניתן ללמוד מהם מוסר השכל, מוזמן לפנות למערכת מאורות הדף היומי, ואנו נפרסם זאת בע"ה בטור זה. כתובתנו: ת.ד. 474 בני ברק. פקס: 03-570-67-93 דוא"ל: mendelson@meorot.co.il

בברכת התורה, העורך

פנינים

דף לז/א כל לנאותו אינו חוצץ

אנא ה' הושיעה נא

שח האדמו"ר בעל לב שמחה זצ"ל, ששמע מאביו הגדול בעל אמרי אמת, שפעם בימי חג הסוכות אמר בעל השפת אמת, שכשאומרים בהלל "אנא ה'" אפשר לפעול ישועות.

למחרת בעת ההלל נפלה מחלוקת בין זקני החסידים, חלקם זעקו באנא ה' הושיעה נא, וחלקם באנא ה' הצליחה נא. אך אני ידעתי, סיים האמרי אמת, שכונת אבא היתה דווקא על "אנא ה' כי אני עבדך"!!! (מפי הגאון רבי אשר וייס שליט"א).

לעילוי נשמת

מרת **הענה פרידלנד** ע"ה

ב"ר אברהם יהודה ז"ל

נלב"ע י' באדר תשנ"ח

תנצב"ה

לעילוי נשמת

הרב **שמואל קירשנבום** זצ"ל

ב"ר אליעזר הלוי ז"ל נלב"ע י"ב באדר תשס"ט

תנצב"ה

הנוצח ע"י המשפחה שיחיו

לעילוי נשמת

אמנו מרת **שושנה שמעה חן** ע"ה

ב"ר יחיא ז"ל

נלב"ע ט' באדר ב' תשע"א

תנצב"ה

לכאורה, מדוע לא פירשו בפשטות כי הואיל ומשקים מגולים מסוכנים לשתייה, הם אינם ראויים למזבח, שהרי הלכה ידועה היא (פסחים מח/א): "מן המותר בפיו" - על המשקה המנוסך על המזבח להיות ראוי לשתייה, ומאחר שמים מגולים מסוכנים לשתייה - אינם ראויים למזבח.

הרי לנו, כי מאכלים ומשקים שחז"ל הורונו כי סכנה לשותתם, לא הוגדרו כ"**איסור**" אכילה, אלא סכנה בלבד יש באכילתם או בשתייתם, ולפיכך, עדיין הם נחשבים "מן המותר בפיו". מכאן, שגם אתרוג ששהה תחת המיטה נחשב ראוי לאכילה ואין לפוסלו לקיום מצוות ארבעת המינים.

ברם, מן הירושלמי (סוכה פ"ד הלכה ז') עולה, כי מים ויין מגולים פסולים לניסוך, משום שאינם נחשבים "משקה ישראל" המותר לשתייה. הרי לנו, כי מחמת הסכנה גזרו עליהם חז"ל איסור, והוא הדין לגבי מאכל ששרתה עליו רוח רעה [וע"ש מה שכתב ליישב דברי רש"י מהירושלמי וכן לחלק בין מים מגולים לאתרוג, שבמים ויין אפשר לבטל את הסכנה שבהם, ואם כן, גם לדברי רש"י באתרוג יהיה בו פסול].

עם זאת, הוא מסיק להלכה כי מאחר שלדעת פוסקים רבים מאכל ששהה תחת המיטה מותר באכילה בדיעבד, ובפרט אוכל חי שלא התבשל, לפיכך אפשר לצאת ידי חובה באתרוג זה.

שומר מצווה לא ידע דבר רע: אכן, עיון בספרי הפוסקים מגלה, כי רבים מהם התירו להשתמש באתרוג זה למצווה, כל אחד מנימוקו הוא, ביניהם בעל שדי חמד (מערכת ל' כלל קמ"א אות ל"א) המביא מדברי גדולי דורו בנושא זה ומצדד להתיר מטעמים אחדים, ביניהם, כי "שומר מצווה לא ידע דבר רע". כלומר, אם היתה מצווה לאכול את האתרוג, לא היה מקום לחשוש לנזק ולסכנה, וודאי שאתרוג זה שאין צריך לאכלו אלא צריך שיהיה ראוי לאכילה, הרי הוא נחשב ראוי לאכילה ביחס למצווה [בבית מדרשו העירוני, כי סברה זו טעונה ביאור, שכן, למעשה אין מצווה לאכול את האתרוג]. הוא גם מציע כי יטלו את האתרוג שלש פעמים במים, כפי שנוטלים ידים שחרית, להסיר רוח רעה.

רק אתרוג מצווה שמור מפני הסכנה: הגאון רבי יצחק וייס זצ"ל (שו"ת מנחת יצחק סימן נ"ז אות ה'), כותב, כי סברת "שומר מצווה לא ידע דבר רע" תקפה רק אם הניח את האתרוג תחת המיטה, לאחר שייחדו למצווה, אזי, נאמר "שומר מצווה לא ידע דבר רע" (עיי' עוד תשובות והנהגות ח"ב סימן שט"ז).

אתרוג שרוס בחומר חטוי: מעניין לציין, כי בספר כשרות ארבעת המינים (עמוד ע"ג) דן בנושא דומה, לגבי אתרוגים שרוסו בחומר חטוי מסוכן לאכילה. דיון זה שונה מאתרוג ששהה תחת המיטה, לפי שבאתרוג ששהה תחת המיטה הדיון הוא אם הפרי עצמו מסוכן לאכילה, אך באתרוג מרוסס, התערובת שהוכנסה בו מסוכנת אך הוא עצמו אינו מסוכן [לגבי אתרוג שבלע איסור ומחמת כן אינו ראוי לאכילה, מפני התערובת שנבלעה בו, דנו הפוסקים - ראה מגן אברהם או"ח סימן תרמ"ט ס"ק כ' - ולכתחילה אין לקיים בו את המצווה ביום הראשון, ובדיעבד, אם אין לו אתרוג אחר, אפשר ליטלו בברכה, ראה שער הציון שם ס"ק מ"ח]. הוא מביא סברה מעניינת בשם הגרש"ז אויערבאך זצ"ל, כי מאחר שסכנת הריסוס פגה לאחר זמן מה, והאתרוג ראוי לאכילה, כבר מעתה אינו נחשב כמאכל שאינו ראוי לאכילה [וע"ש שהניח דבר זה ב"צריך בירור נוסף"].

דף לז/א כל לנאותו אינו חוצץ

חציצה בלולב, סוכה ושופר

הערצה וכבוד רב רכש הגאון רבי יואב יהושע ווינגרטן זצ"ל, בעל חלקת יואב, לרבו הגדול האדמו"ר מסוכטשוב בעל אבני נזר זצ"ל. במאמר הבא נתענג על סברות משיבות נפש ששלחו השניים זה לזה. כלל נקוט בידינו ש"כל לנאותו אינו חוצץ", היינו: מעטה או כיסוי שנועדו לייפות את המצווה, אינם מהווים חציצה אלא בטלים לחפץ, ומפני כך הפורס תחת הסכך סדין יפה לעיטור הסוכה, אינו פוסל בכך את הסוכה, אף על פי שאם הסדין לא היה נחשב נוי, היתה הסוכה פסולה, שהרי היושבים בסוכה אינם תחת הסכך אלא תחת הסדין.

שופר מצופה זהב: הכי כן, התקשה בעל חלקת יואב (שו"ת סימן ג'), הרי הלכה פסוקה היא כי שופר שפיו מצופה זהב - פסול, מפני שהוא חוצץ בין התוקע לבין השופר. מדוע? הרי זהב זה נועד לייפות את השופר?! [ע"ש תשובתו לכך].

הנוי צריך להיות ניכר בעת קיום המצווה: את ספרו חלקת יואב הוא שלח לרבו בעל אבני נזר, אשר השיב לו בסברה נאה (הודפסה בפתיחה לספר חלקת יואב - הוצאות החדשות, וע"ש עוד מה שתייר): הכלל "כל לנאותו אינו חוצץ" נאמר על חפצי מצווה שהנוי ניכר בהם בעת קיום המצווה. וכגון, היושב בסוכה ומקיים מצוות סוכה, כשבאותה שעה הסדין המקושט מעטר את סוכתו ומייפה. ברם, בשעה שתוקעים בשופר, הזהב שעל פתח השופר נמצא בפיו של התוקע ואין רואים אותו, משכך, מה נוי מצווה יש בדבר (ע"ש הוכחתו מתוספות).

קיבל התלמיד את תשובת רבו, ועדיין לא נחה דעתו, כדלהלן.

אגידת הלולב בקשרים: המקיים מצוות ארבעת המינים צריך לאחזם בידי, אסור שתהא חציצה בין ידיו לבין ארבעת המינים. והנה, למדנו בסוגייתנו כי נחלקו הדעות אם חובה מן התורה לאגוד

את הלולב, ההדסים והערבות יחד באמצעות קשירה, אך הכל מודים כי מצוות "נוי מצווה" יש בדבר, שכך נאה ללולב. הגמרא מוסיפה ומביאה את דברי רבא, כי בעת קיום המצווה, אין צורך להקפיד לא לגעת בקשרים, כדי שלא תהא חציצה בין היד לבין הלולב, שכן, "כל לנאותו אינו חוצץ".

לכאורה, מאחר שבעת קיום המצווה אוחזים בלולב והקשרים הללו מכוסים - אין הנוי ניכר בעת קיום המצווה! ומדוע אינו חוצץ?

מה נויים של קשרי הלולב? בעל אבני נזר השיב לו, כי כאן אנו מתוודעים ל"נוי מצווה" מסוג אחר לחלוטין. הגע עצמך, מה נוי יופי יש בקשרים הללו הנכרכים סביב הלולב, וכי חן והדר להם? שומה עלינו להסיק כי עצם העובדה שהם אגודים יחד כמקשה אחת, היא נויים והדרם. ברם, אם אכן כן, יש להבין, מה טעם לכרכם ולקשרם, וכי בשעה שאדם לופתם בכף ידו אינו מצמידם זה לזה ומאחדם?

כאן אנו מתוודעים לכך שיש שני סוגי הידור מצווה.

הידור באיכות המצווה: יש חפצי מצווה שהידורם הוא ביופי גשמי, כגון, סוכה, טלית נאה, ועוד. יש הידור נוסף, השייך במצוות רבות, והוא: לקיים את מעשה המצווה באופן המהדר את המצווה. וכגון, ציוותנו תורה לאכול מצה בליל הסדר. מעיקר הדין, גם המגיע לליל הסדר חסר תאבון, מקיים מצווה באכילת המצה. אולם, לימדנו חכמים, כי ראוי ומהודר לא לאכול לפני ליל הסדר, כדי שאכילת המצה תעשה בתיאבון, מפני שהתורה ציוותה לאכול, ואכילה עם הנאה מרובה מהודרת יותר.

כמו כן במצוות ארבעת המינים, הידור מצווה הוא ליטלם יחד, ולא בזה אחר זה, כפי שדרשו חז"ל מן הפסוק. משכך, אמרו חכמים, הבה נאגד אותם באמצעות קשר, כדי שיאוחדו להידור. נמצא, שנוי זה אינו יופי הניכר לעין, אלא הידור באופן קיום המצווה. מעתה, מובן מאליה כי נוי זה אינו חוצץ גם כשאנו ניכר בעת קיום המצווה, שהרי תכליתו אינה להיראות אלא בעצם קיומו גם אם הוא נסתר מן העין (עיי שו"ת אבני נזר או"ח סימן תל"ב - תל"ג).

"התחברתי והרגשתי את מתיקות התורה"

בדרך, בבית, בעבודה,
24 שעות ביממה
מתחברים לשיעור
המרתק

להאזנה חייגו:

073-2951342

למסכת הנלמדת הקישו 1

בעלות שיחה רגילה

לעילוי נשמת

הר"ר **אורי פייביש טאובר** ז"ל ב"ר אליעזר ז"ל

נלב"ע ז' באדר ב' תש"ל **תנצב"ה**

הונצח ע"י ידידו משפ' **פריד** שיחיו - גבעת שמואל ומשפ' **טאובר** שיחיו - ת"א, אלעד

פותרים מוצאים מבינים

יצא לאור

חלק'י

מבית מאורות ההלכה
כרך נוסף בסדרה המיוחדת
שנותנת תשובה מידית
לכל שאלה הלכתית

סיכום של ספרי ההלכה האחרונים • ניסוח בהיר וקולח • כ-3500 ערכים במפתח העניינים

ניתן להשיג בחנויות המובחרות | מאורות הדף היומי: 151-500-1700